

MÁSTER EN FILOSOFÍA. COÑECEMENTO E CIDADANÍA
(MATERIA OPTATIVA)

ANO ACADÉMICO 2026-27

GUÍA DOCENTE

MENTE HUMANA

1. DATOS DESCRIPTIVOS DA MATERIA

1.1. DATOS BÁSICOS

NOME DA MATERIA: **Mente Humana**

CÓDIGO: **P5251203**

TIPO DE MATERIA: **Materia optativa ordinaria máster RD 1393/2007**

CONVOCATORIA: **Primeiro semestre**

ITINERARIO DO MÁSTER: **Coñecemento e comprensión do mundo**

Nº DE CRÉDITOS: **3 ECTS** (desglosados en: 9 h. de clases expositivas, 12 horas de clases de interactivas de seminario, 3 titorías, 51 de traballo do alumnado; total: 75 horas).

LUGAR: Facultade de Filosofía, Praza Mazarelos s/n

1.2. REQUISITOS PREVIOS:

Ningún, aínda que en condicións óptimas sería aconsellable ter cursado algúna materia relacionada coa filosofía da linguaxe e a lóxica.

1.3. IMPARTICIÓN:

Responsable: Dra. Sidney Carls Diamante

Lingua: Castelán

1.4. TITORÍA:

As titorías teñen lugar no despacho da profesora responsable da materia. O horario das titorías individuais determínase ao comezo de cada curso. O das titorías grupais irase especificando ao longo deste. Poden formularse consultas por correo electrónico no enderezo: sidney.diamante@usc.es

2. SENTIDO DA MATERIA NO PLAN DE ESTUDOS

2.1. PAPEL DA MATERIA NO BLOQUE E NO CONXUNTO DO PLAN DE ESTUDOS

A materia Mente Humana é unha materia optativa dentro do itinerario de Coñecemento e comprensión do mundo do Mestrado Universitario en Filosofía e Cidadanía, integrado por seis materias optativas — Desenvolvemento do coñecemento científico, Teorías e procesamento da información, Pensamento e discurso, Pensamento e humanidades dixitais e Perspectivas actuais de historia da filosofía, ademais da presente—, que permiten unha aproximación a distintos aspectos do coñecemento humano tal e como se entende actualmente, aos seus retos, aos seus problemas, ao seu alcance e ás súas interrelacións. O obxectivo principal da materia é familiarizar o alumnado cos temas principais da filosofía da mente e das ciencias cognitivas, para así preparalo e orientalo na súa futura carreira laboral, docente e/ou investigadora.

2.2. INTERESE DA MATERIA PARA A FUTURA PROFESIÓN

A materia Mente Humana é unha materia optativa dentro do itinerario de Coñecemento e comprensión do mundo do Mestrado Universitario en Filosofía e Cidadanía, integrado por seis materias optativas — Desenvolvemento do coñecemento científico, Teorías e procesamento da información, Pensamento e discurso, Pensamento e humanidades dixitais e Perspectivas actuais de historia da filosofía, ademais da presente—, que permiten unha aproximación a distintos aspectos do coñecemento humano tal e como se entende actualmente, aos seus retos, aos seus problemas, ao seu alcance e ás súas interrelacións. O obxectivo principal da materia é familiarizar o alumnado cos temas principais da filosofía da mente e das ciencias cognitivas, para así preparalo e orientalo na súa futura carreira laboral, docente e/ou investigadora.

3. OBXECTIVOS DA MATERIA

Esta edición do curso Mente Humana céntrase na consciencia, unha área fundamental da filosofía da mente. O curso ten os seguintes obxectivos:

1. Proporcionar ao estudantado unha ampla base de coñecementos sobre a estrutura da

experiencia subxectiva.

2. Familiarizar o estudantado con concepcións da consciencia que van máis alá das baseadas na experiencia humana “típica”.
3. Ampliar as perspectivas do estudantado sobre a experiencia psicolóxica interna, especialmente no que respecta á diversidade de formas en que se manifesta.
4. Introducir o estudantado en importantes debates filosóficos contemporáneos sobre a consciencia que cuestionan as suposicións sobre a natureza da mente.

3.1. OBXECTIVOS E COMPETENCIAS BÁSICOS RELACIONADOS COS COÑECEMENTOS E COMPETENCIAS QUE TEÑEN QUE ADQUIRIRSE NA MATERIA

Os seguintes obxectivos e competencias básicas que se sinalan a continuación están claramente en consonancia cos obxectivos e competencias básicas do mestrado:

- (i) Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos que adquira para identificar, formular e resolver problemas dos nosos tempos.
- (ii) Que adquira capacidades e coñecementos para a análise crítica en relación con achegas investigadoras.
- (iii) Que sexa capaz de transmitir coñecementos, ideas orixinais e solucións propostas.
- (iv) Que sexa capaz de desenvolver unha dinámica de reflexión cunha actitude proactiva e creativa na procura de solucións.
- (v) Que o estudantado teña competencias para recoñecer, nos diversos saberes e na práctica social, cuestións e problemas susceptibles de seren abordados e resoltos.
- (vi) Posuír e comprender coñecementos que proporcionen unha base ou oportunidade para ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación.
- (vii) Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos —ou multidisciplinares— relacionados coa súa área de estudo.
- (viii) Que o estudantado sexa capaz de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
- (ix) Que o estudantado saiba comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as

sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.

(x) Que o estudantado posúa as competencias de aprendizaxe que lle permitan continuar estudando dun modo que terá que ser en grande medida autodirixido.

3.2. OBXECTIVOS E COMPETENCIAS ESPECÍFICOS RELACIONADOS CO DOMINIO DAS FERRAMENTAS DE APRENDIZAXE OU DE FORMACIÓN

(i) Coñecer e comprender formulacións filosóficas relacionadas cos ámbitos temáticos do mestrado.

(ii) Desenvolver destrezas que permitan trasladar os coñecementos adquiridos ao ámbito da investigación.

(iii) Adquirir competencias para a transmisión e o ensino de contidos filosóficos relacionados cos ámbitos temáticos do mestrado.

(iv) Saber aplicar os coñecementos adquiridos na resolución de novos problemas.

(v) Ser capaz de analizar e sintetizar, argumentar lxicamente, formular xuízos e deliberar conforme a criterios éticos.

(vi) Saber expresarse oralmente e por escrito, comunicar, debater e deliberar.

3.3. COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

(i) Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación.

(ii) Manexar e analizar criticamente fontes de documentación científica, bibliográfica e dixital.

(iii) Valorar de forma crítica a información para a resolución de problemas.

(iv) Promover o respecto aos dereitos humanos e á diversidade cultural e das persoas, así como desenvolver valores contra as desigualdades de xénero.

4. CONTIDO DA MATERIA

4.1. INTRODUCCIÓN AOS CONTIDOS

O curso abrangue os seguintes temas en orde cronolóxica. As lecturas asignadas deben lerse antes de cada clase.

4.2. DESENVOLVEMENTO DO CONTIDO

1. Que é a consciencia?

2. A unidade da consciencia
3. A síndrome do "cerebro dividido"
4. Sujeitos e consciencia
5. A multiplicidade da consciencia
6. A desunidade da consciencia
7. Consciencia animal
8. Consciencia non biolóxica

5. MATERIAIS BIBLIOGRÁFICA

BIBLIOGRAFÍA OBRIGATORIA:

1. *Que é a consciencia?:*

Van Gulick, Robert, "Consciousness", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2022 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/consciousness/>

2. *A unidade da consciencia:*

Bayne, Tim. 2010. *The Unity of Consciousness*. Oxford: Oxford University Press. [Capítulo 1]

3. *A síndrome do "cerebro dividido":*

Sperry, R. W. 1968. "Hemisphere Deconnection and Unity in Conscious Awareness." *American Psychologist* 23 (10): 723–33.

4. *Sujeitos e consciencia:*

Schechter, Elizabeth. 2024. "Introducing Plurals." *Journal of Cognition and Neuroethics* 9 (2): 95–141.

5. *A multiplicidade da consciencia:*

Carls-Diamante, Sidney. 2025. "On the Multiplicity of Consciousness." *Philosophical Psychology*.

6. *A desunidade da consciencia:*

O'Brien, Gerard, and Jon Opie. 1998. "The Disunity of consciousness." *Australasian Journal of Philosophy* 76 (3): 378–95.

7. *Consciencia nos animais:*

Nagel, Thomas. 1974. "What is it like to be a bat?" *The Philosophical Review* 83 (4): 435–50.

8. *Consciencia non biolóxica:*

Aydede, M., & Güzeldere, G. (2000). Consciousness, intentionality and intelligence: some foundational issues for artificial intelligence. *Journal of Experimental & Theoretical Artificial Intelligence*, 12(3), 263–277. <https://doi.org/10.1080/09528130050111437>

BIBLIOGRAFÍA SUPLEMENTARIO:

A unidade da consciencia:

Bayne, Tim, and David J. Chalmers. 2003. “What Is the Unity of Consciousness?” In *The Unity of Consciousness*, edited by Axel Cleermans, 23–58. Oxford: Oxford University Press.

A síndrome do "cerebro dividido":

Puccetti, Roland. 1981. “The Case for Mental Duality: Evidence from Split-Brain Data and Other Considerations.” *Behavioural and Brain Sciences* 4 (1): 93–123.

Schechter, Elizabeth. 2012. “The Switch Model of Split-Brain Consciousness.” *Philosophical Psychology* 25 (2): 203–26. <https://doi.org/10.1080/09515089.2011.579417>.

Suxeitos e consciencia:

Tye, Michael. 2003. *Consciousness and Persons: Unity and Identity*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

A multiplicidade da consciencia:

Godfrey-Smith, Peter. 2020. “Integration, lateralization, and animal experience.” *Mind & Language* 36 (2): 285–96.

A desunidade da consciencia:

Lockwood, Michael. 1989. *Mind, Brain and the Quantum: The Compound “I.”* Cambridge, MA, US: Basil Blackwell. [Capítulo 6]

Consciencia nos animais:

Barron, Andrew B., and Colin Klein. 2016. “What insects can tell us about the origins of consciousness.” *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 113 (18): 4900–4908.

Birch, Jonathan, Alexandra K. Schnell, and Nicola S. Clayton. 2020. “Dimensions of animal consciousness.” *TRENDS in Cognitive Sciences* 24 (10): 789–801.

Birch, Jonathan, Alexandra K. Schnell, and Nicola S. Clayton. 2020. “Dimensions of animal consciousness.” *TRENDS in Cognitive Sciences* 24 (10): 789–801.

6. MÉTODO DE TRABALLO E METODOLOXÍA DO ENSINO

6.1. MÉTODO DE TRABALLO.

Clases expositivas: a profesora presentará as lecturas obrigatorias do programa da materia.

Clases interactivas: presentacións de lecturas complementarias por parte do alumnado, seguidas de debates en grupo.

7. SISTEMA DE AVALIACIÓN E APRENDIZAXE

7.1. SISTEMA DE AVALIACIÓN

VARIABLE 1: Ensaio intermedios e finais

O alumnado pode escoller libremente entre os temas do 1 ao 4 para o ensaio parcial e entre os temas do 5 ao 8 para o ensaio final. O ensaio parcial débese entregar en outubro e o ensaio final en decembro.

Os ensaios son análises críticas do tema escollido e deben incluír o seguinte:

- Resumo das ideas ou do tema no que queres centrarte (por exemplo, extractos dunha clase maxistral en lugar da clase maxistral completa): ~300-500 palabras
- Por que decidiches centrarte nestas ideas? (Por que son importantes, controvertidas ou interesantes?): ~500-700 palabras
- Que che parecen estas ideas? (As seguintes preguntas son exemplos de como podes estruturar esta sección. As túas respostas non teñen por que limitarse a elas): ~1000-1500 palabras
 - Estás de acordo ou en desacordo con estas ideas? Por que?
 - Que probas necesitamos para apoiar estas ideas? Ou que probas existen que as cuestionan?
 - Se estas ideas son correctas, como afectarán a nosa forma de pensar sobre os humanos, os animais, as plantas e a intelixencia artificial? E se son erróneas?

PESO: 30 % **cada un**

VARIABLE 2: Miniensaños

Os mini-ensaños son exercicios breves de escritura deseñados para desenvolver o pensamento filosófico. Darase unha pregunta para os deberes despois de cada clase, agás durante a semana anterior á data de entrega dos ensaios parciais e finais. Os deberes de cada semana deben entregarse antes da primeira clase da semana seguinte. Requírese un mínimo de catro tarefas. Podes escoller en que semanas queres completar as tarefas e cantas queres completar. Só as túas catro mellores tarefas (5 % cada unha) contarán para a túa nota final.

Aínda que as preguntas dos deberes varían cada semana, a súa estrutura xeral é a seguinte:

- Introducción a unha idea.
- Estás de acordo ou en desacordo coa idea? Por que?

PESO: 20% **do total**

VARIABLE 3: Presentacións

Cada estudante deberá realizar polo menos unha presentación (de 15 a 20 minutos) na que se resuma unha lectura complementaria da súa elección durante as clases maxistras interactivas. Cada presentación basearase nunha única lectura complementaria. O número de presentacións dependerá do tamaño da clase e asignarase ao comezo do semestre. Todos os estudantes terán o mesmo número de presentacións.

PESO: 20%

7.2. AVALIACIÓN DE COMPETENCIAS:

- (a) As competencias avaliaranse mediante probas escritas e cuestionarios obrigatorios. mencionado en 3.1. (i), (ii), (iii) (ix) e (x), entón como os mencionado en 3.2. (i), (ii), (iv), (v) e (vi), e finalmente as mencionadas en 3.3. (transversais);
- (b) O resto de competencias se avaliarán a través das cualificacións da profesora relativas á participación nas clases por parte de cada alumno/a.

7.3. ESTIMACIÓN DO TEMPO DE ESTUDO E TRABALLO PERSOAL

Tempo de estudo e traballo persoal: 3 créditos.

Carga total de traballo do estudante: 75 horas.

Clases maxistras: 9 horas

interactivo: 12 horas de tutoría : 3 h.

Traballo persoal do/da estudante: 51 h.

TOTAL GLOBAL 75 h.

8. OUTROS INFORMACIÓN

RECOMENDACIÓNS PARA O ESTUDO DO ASUNTO:

1. Asistencia regular a clase e participación nas discusións.
2. Ler atentamente, antes de cada clase, o guión temático correspondente (proporcionado previamente pola profesora), anotar calquera dificultade de comprensión ou dúbidas xurdidas da lectura e, se é o caso, plantexalas durante a clase.
3. Usar, con toda liberdade e confianza, as horas de atención ao alumnado (TUTORÍA) para plantexar á profesora (e finalmente resolver) calquera dúbida calquera ou problema, en relación co programa, os traballos a realizar, ou calquera outra dimensión académica.

9. OBSERVACIÓNS.

1. A deshonestidade académica estará suxeita ás políticas disciplinarias da universidade.
2. Para promover un espazo seguro e un contorno de aprendizaxe axeitado, non se permitirá a linguaxe nin o comportamento discriminatorios. As infraccións darán lugar a advertencias, tanto escritas como orais, ou á expulsión da aula durante o resto do día. Se se lle pide a un estudante que abandone a clase por este motivo, a tarefa ou presentación dese día darase por perdida, o que suporá unha cualificación de 0 nesa avaliación.
3. O uso da IA límitase á procura de referencias adicionais e á tradución. Non se poderá empregar a IA para resumir artigos, construír argumentos nin escribir ensaios, tarefas ou presentacións. As infraccións darán lugar a unha cualificación de 0 na devandita avaliación.

4. En caso de ausencias ou emerxencias previstas, contacte co profesor con antelación ou o antes posible para acordar unha alternativa de traballo.
5. Anímase o estudantado a asistir regularmente aos seminarios organizados pola Facultade de Filosofía.
6. Obrigatoriedade do uso das ferramentas tecnolóxicas institucionais.
7. Obrigatoriedade do cumprimento da normativa de protección de datos.